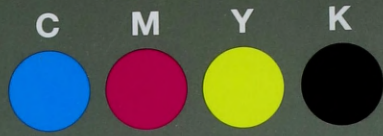
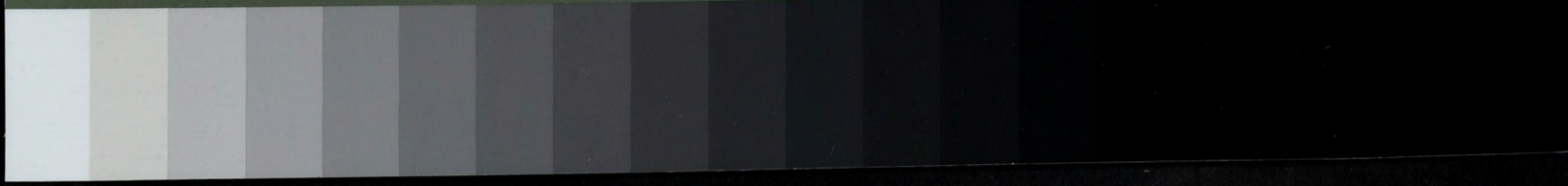

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

ZADANIA POLITYKI BEZPIECZENSTWA
W NOWEJ EUROPIE

2

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/1719

05-001719-002-0

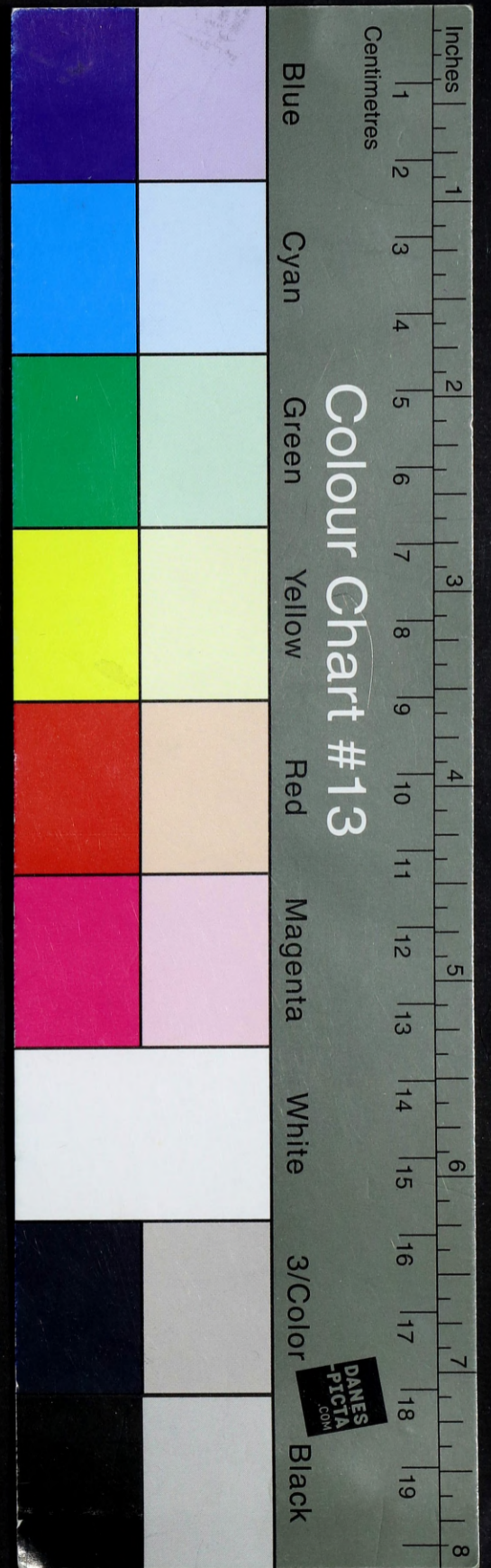
20

62611

WARSZAWA

1992

ZADANIA POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA W NOWEJ EUROPIE

Wykład Federalnego Ministra Obrony Republiki Federalnej Niemiec
dra Gerharda STOLTENBERGA

wygłoszony w dniu 23 marca 1992 r.

w Akademii Obrony Narodowej

2

~~5/1719~~

Dzisiejsza możliwość przemawiania do Państwa jest dla mnie zaszczytem i radością. Jest to pierwsza oficjalna wizyta ministra obrony Republiki Federalnej Niemiec w Polsce. Fakt, iż tego rodzaju wizyta traktowana jest dzisiaj prawie jak rzecz normalna, uwidacznia, jak ogromne pozytywne zmiany zaszły w ostatnich latach w Europie.

Do zmian tych w bardzo istotnym stopniu przyczynił się naród polski. Jego długotrwała walka o wolność i możliwość demokratycznego samostanowienia rozpoczęła się w roku 1980 w Gdańsku i naprowadziła kraj poprzez rozmowy przy Okrągłym Stole w roku 1989 na drogę ku wolności. Polskie dążenie wolności stało się również dla ludzi we wschodniej części podzielonych Niemiec symbolem odwagi i nadziei, przysłużywszy się ostatecznie naszej niemieckiej sprawie narodowej oraz siłom demokratycznym w całej Europie Wschodniej.

Pośród dziewięciu krajów graniczących bezpośrednio z Niemcami, Polska należy wraz z Francją do naszych najważniejszych sąsiadów. Oba nasze kraje łączy tysiącletnia wspólna historia, która przez długie okresy nacechowana była dobrymi i owocnymi stosunkami. Niemcy i Polacy wywodzą się ze wspólnej kultury, którą oba narody współtworzyły w istotnym stopniu jako dziedzictwo duchowe Europy.

Na przeszłości tej leży jednakże również bolesne znamię niemiecko-polskiej historii tego stulecia, która przez niemiecką inwazję na Polskę w roku 1939 przyniosła Polsce wiele cierpień. Nie chcemy i nie możemy o tym ciemnym okresie zapomnieć. Pamięć o przeszłości jest warunkiem przewyciężenia w duchu porozumienia gorzkich doświadczeń najnowszej historii, jeśli Niemcy i Polacy w dobie dziejowego przełomu w Europie będą chcieli wspólnie kształtować swoją przyszłość oraz znów nawiązać do dobrych tradycji wspólnej historii.

Naszym wielkim zadaniem na przyszłość jest budowa nowej Europy. Przewyciężenie sprzeczności między Wschodem a Zachodem wyeliminowało ideologiczny i polityczny podział Europy, Niemcy ponownie uzyskały swoją jedność państwową. My Niemcy z zadowoleniem i wdzięcznością przyjęliśmy do wiadomości, że Polska już we wczes-

nej fazie uznała prawo do samostanowienia naszego narodu oraz opowiedziała się za przynależnością zjednoczonych Niemiec do NATO. Leżało to interesie obu krajów oraz całej Europy.

Zawierając traktat o dobrym sąsiedztwie między naszymi państwami oraz traktat o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy oraz praw mniejszości narodowych Niemcy i Polska otworzyły nowy rozdział w historii ich stosunków. Umowy te są cezurą w stosunkach między naszymi krajami oraz bardzo istotnym przyczynkiem do nowego ładu pokojowego, stabilizacji i współpracy w Europie.

Europa przeżywa obecnie burzliwy okres przejściowy, którego dalszy przebieg jest bardzo niepewny. Wraz z rozpadem dawnego Związku Radzieckiego pojawiły się nowe kwestie bezpieczeństwa. Ważkie problemy gospodarcze obciążają proces odnowy politycznej i społecznej w młodych demokracjach Europy Środkowo-Wschodniej jak również w republikach Wspólnoty Niepodległych Państw. Rywalizacje narodowościowe i regionalne konflikty w Europie Wschodniej i Południowo-Wschodniej stają się dodatkowo znakami ostrzegawczymi, sygnalizującymi niebezpieczeństwa, jakie grozić mogą pokojowemu rozwojowi Europy. Oprócz tego na rozwój na naszym kontynencie wpływ mają również pozaeuropejskie źródła ryzyka; wszyscy dobrze jeszcze pamiętamy bezpośrednie oddziaływania konfliktu w Zatoce Perskiej.

Niemniej jestem jednak zdania, że jeszcze nigdy nie mieliśmy w najnowszej historii Europy podobnie korzystnych warunków do utworzenia trwałego ładu pokojowego i systemu bezpieczeństwa na naszym kontynencie. W dobie światowego przełomu politycznego zorientowana na przyszłość polityka bezpieczeństwa musi w tym celu przyjąć wyzwanie nowych zadań. Po przewyciężeniu konfrontacji między Wschodem a Zachodem, która miała głównie militarny charakter, coraz większy wpływ na bezpieczeństwo i stabilność poszczególnych państw lub grup państw będą miały wyzwania natury ekonomicznej, technologicznej, społecznej czy też ekologicznej - one to w następnych dziesięcioleciach również będą określać naszą przyszłość. Dlatego też potrzebne nam jest bardziej całościowe, poszerzone rozumienie bezpieczeństwa i stabilności, jeśli chcemy działać na rzecz bardziej pokojowego i sprawiedliwego świata dnia jutrzejszego oraz na rzecz rozsądnego kompromisu między różnymi interesami.

✓ Zadania polityki bezpieczeństwa muszą przy tym w przyszłości opierać się na trzech podstawowych zasadach. Pierwszą i zarazem chyba najważniejszą zasadą jest demokratyczny i praworządny ład wszystkich państw europejskich, odpowiadający celom i zobowiązaniom Karty Paryskiej. To właśnie walka o realizację tej zasady tu w Polsce jak i na Węgrzech czy w Czecho-Słowacji doprowadziła ostatecznie do podważenia światopoglądowo doktrynalnych i politycznie represyjnych komunistycznych pretensji do sprawowania władzy. Tym samym rozpoczął się w Europie Wschodniej proces upadku agresywnych struktur polityki siły, a tym samym koniec wymuszonego podziału Europy.

Struktury demokratyczne i praworządność są najbardziej skutecznymi gwarancjami pokojowego rozwoju w Europie. Aby zapewnić długą żywotność tego rozwoju konieczne są jednak solidne fundamenty ekonomiczne i społeczne, w tym również dla stabilności i trwałości stosunków między państwami. Kraje zachodnioeuropejskie nie mogą rozwinać się w kierunku dobrze prosperującej unii, jeśli ich sąsiedzi na Wschodzie długo jeszcze walczyć będą o ekonomiczne przetrwanie. Drugą fundamentalną zasadą kształtowania polityki bezpieczeństwa w przyszłej Europie musi być więc niwelacja dużych różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między Zachodem a Wschodem, co możliwe będzie tylko na drodze długotrwałego procesu, który realizować musimy wspólnie z cierpliwością i wytrwałością.

Jako trzecia zasada musi wreszcie obowiązywać, że wspólne bezpieczeństwo europejskie kształtować w przyszłości należy również pod względem militarnym w ramach kooperacji. Fakt, iż ryzyko wojny na wielką skalę, pod znakiem którego stały stosunki na linii Wschód-Zachód w epoce powojennej, oceniane jest obecnie jako znikome, ma swe źródła w dalekoidącej zgodności w Europie co do tego, że bezpieczeństwo militarne zagwarantować można tylko wspólnie a nie w konfrontacji. Takie podejście jest również gwarantem coraz bardziej defensywnego profilu sił zbrojnych, a tym samym gwarantem bezpieczeństwa wobec możliwości użycia przemocy militarnej w celu przeforsowania narodowych dążeń mocarstwowych.

Z niemieckiego punktu widzenia owe trzy przedstawione w zarysie zasady fundamentalne powinny służyć za wytyczne w procesie przemian ogólnoeuropejskich. Proces ten nadal określany będzie przez mnogość uzupełniających się instytucji i powiązanych

ze sobą procesów działania. Najbardziej znaczącymi pod względem polityki bezpieczeństwa będą przy tym takie fora jak NATO, KBWE i Wspólnota Europejska.

Centralne znaczenie NATO dla stabilnego rozwoju Europy w dobitny sposób docenił Prezydent Wałęsa podczas swojej wizyty w Brukseli w lipcu ubiegłego roku, stwierdzając: "Sojusz Północnoatlantycki sprostał historycznemu wyzwaniu. Widzimy w nim trwały element architektury europejskiej. Również w nowej sytuacji politycznej odgrywa on niezmiennie ważną rolę będąc gwarantem bezpieczeństwa Europy. Wojskowa obecność Stanów Zjednoczonych i Kanady w Europie ma dla nas szczególne znaczenie. Potwierdza ona wspólne ideały i interesy narodów Europy i Ameryki Północnej". To stwierdzenie prezydenta Polski w zupełności pokrywa się ze stanowiskiem Niemiec.

Poprzez swoje postanowienia londyńskie z roku 1990 i rzymskie z roku 1991 oraz uchwalenie nowej koncepcji strategicznej NATO zareagowało na zmienione warunki europejskiej sytuacji bezpieczeństwa w formie nowego i szeroko pojętego założenia odnośnie zabezpieczonej kolektywnej zdolności obronnej, dialogu w kwestiach polityki bezpieczeństwa i wszechstronnej współpracy. Rozszerzenie płaszczyzny politycznej, koncentracja się na przewycięzaniu kryzysów, elastyczne dopasowywanie dyspozycyjności sił zbrojnych do nowych ram stabilności europejskiej - to posunięcia, za pomocą których NATO politycznie i militarnie dotrzymuje kroku zainicjowanym przezeń zmianom. Poprzez swój transatlantycki sojusz jest ono fundamentem stabilizacji dalszego ogólnoeuropejskiego rozwoju.

Bezpieczeństwo wszystkich państw w Europie jest nierozzerwalnie ze sobą powiązane. W tym duchu NATO już we wczesnym stadium dążyło swoją koncepcją zacieśniania kontaktów do ścisłej współpracy w zakresie polityki bezpieczeństwa z krajami byłego Układu Warszawskiego. Jako nowe forum europejskiego procesu kooperacji w grudniu ubiegłego roku utworzona została Północnoatlantycka Rada Współpracy, do której przed kilkoma dniami przyjęto również nowe republiki Wspólnoty Niepodległych Państw.

Utworzenie tej rady nastąpiło z inicjatywy niemiecko-amerykańskiej, mającej na celu zinstytucjonalizowanie i rozbudowę współpracy między NATO i krajami Europy Wschodniej oraz Środkowej w duchu wspólnego bezpieczeństwa europejskiego.

1 kwietnia po raz pierwszy na obradach spotkają się ministrowie obrony Północno-atlantycznej Rady Współpracy.

Z punktu widzenia Republiki Federalnej Niemiec współpraca ta powinna koncentrować się przede wszystkim w dwóch dziedzinach:

- (1) Należy jak najszybciej stworzyć warunki do ratyfikacji i realizacji przez wszystkie kraje uczestniczące i ich następców prawnych Układu o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie. Realizacja tego układu ma zasadnicze znaczenie dla przyszłej stabilności militarnej w Europie.
- (2) Zaistniałe w wyniku rozpadu Związku Radzieckiego problemy bezpieczeństwa i zniszczenia taktycznej broni nuklearnej oraz rozprzestrzeniania broni jądrowej i jej technologii powinny być rozwiązywane jak najprędzej na drodze wspólnego międzynarodowego działania, aby uniknąć ewentualnych niebezpieczeństw, które mogłyby z nich powstać.

Współpraca państw Europy Środkowo-Wschodniej, Południowo-Wschodniej i Wschodniej w Północnoatlantycznej Radzie Współpracy nie przedstawia jednak asocjacji z NATO. Widziana w kategoriach długoterminowych perspektywa przystąpienia do NATO niektórych partnerów Rady jest więc otwarta.

Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie przedstawia sobą poprzez swój obszerny mandat i szeroki krąg uczestników ważne forum kooperacji i wspólnego bezpieczeństwa w całej Europie. Nie będzie ona jednak jedynym filarem europejskiego bezpieczeństwa - przerastałoby to zresztą jej siły. KBWE jest ważną częścią składową struktury międzynarodowych organizacji i instytucji, z którymi musi współpracować. NATO wielokrotnie dało wyraz gotowości podzielenia się swoim zbiorowym doświadczeniem jako sprawdzony sojusz w ramach KBWE wszędzie tam, gdzie takie odpowiednie doświadczenie posiada.

W najbliższych dniach w Helsinkach rozpocznie się 4 kolejne spotkanie państw-członków KBWE. Podpisany 1 sierpnia 1975 roku "Akt Końcowy z Helsinek" przekształcił się w ubiegłych 17 latach we wspólny program kształtowania przyszłości europejskiej, w którym

uczestniczą państwa Ameryki Północnej. Również w gorących okresach zimnej wojny był on znakiem nadziei wszędzie tam, gdzie walczono o wolność i prawa człowieka stawiając opór uciskowi i prześladowaniu.

"Akt końcowy z Helsinek" stał się kamieniem węgielnym rozwoju, który w formie Karty Paryskiej ostatecznie przypieczętował koniec powojennego podziału Europy. Teraz zależy jedynie od wszystkich uczestników, czy szczyt w Helsinkach ponownie stanie się wydarzeniem torującym dalszą drogę przyszłego rozwoju Europy. Do zadań polityki bezpieczeństwa w najbliższych latach należeć będzie przede wszystkim dalszy rozwój i umacnianie struktur politycznych KBWE. Przede wszystkim chodzi o to, aby rozwinąć i zastosować skuteczne instrumenty i mechanizmy zapobiegania konfliktom, pokojowego rozwiązywania sprzeczności oraz pokonywania kryzysów. Posunięcia w dziedzinie kontroli zbrojeń i weryfikacji, dalszego rozwoju środków budowy zaufania i bezpieczeństwa, popieranie współpracy gospodarczej - to z niemieckiego punktu widzenia pola działania, na których opierać się mogą w ramach KBWE bezpieczeństwo i stabilność rozwoju w Europie.

Ważne jest dalsze pogłębianie kontaktów między siłami zbrojnymi. Dlatego też z ogromnym zadowoleniem obserwuje, iż między Bundeswehrą a Wojskiem Polskim w międzyczasie nawiązano wiele oficjalnych stosunków i że oprócz tego nasilają się przy tym stale również kontakty nieformalne. Rozbudowie intensywnej i ufnej współpracy między naszymi siłami zbrojnymi przypisujemy duże znaczenie i chcemy ją poszerzyć.

Obok NATO i KBWE dalszym kamieniem węgielnym przyszłej ponadnarodowej struktury europejskiej będzie bez wątpienia Wspólnota Europejska. Postanowieniami szefów państw i rządów w Maastricht otwarto drogę do dalszego pogłębiania integracji politycznej oraz wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. W perspektywie Unii Europejskiej osiągnięta ma przez to zostać na dłuższą metę zintegrowana polityka obronna i wspólna organizacja obrony.

Cel ten mieści się w logice politycznego procesu integracji. Unię Europejską jako organiczną organizację europejską należy będzie nadal rozwijać jako element obronny integracji europejskiej i przy tym ściśle powiązać z instytucjami NATO. Rozwój ten powinien dokonać się w czynnym uzupełnieniu NATO i tym samym wzmocnić europejski filar sojuszu.

Do ważnych zadań Wspólnoty Europejskiej w aspekcie polityki bezpieczeństwa należeć musi również popieranie państw Europy Środkowo-Wschodniej i Wschodniej w skutecznej poprawie ich sytuacji gospodarczej i społecznej. Do tego należą efektywna pomoc finansowa, uregulowania co do silniejszego udziału tych państw w podziale pracy w ramach gospodarki światowej, transfer technologii, kooperacja przemysłowa i inne formy współpracy oraz pomocy. Sukces starań o utworzenie nowoczesnych i konkurencyjnych gospodarek rynkowych jest istotnym warunkiem sukcesu reform demokratycznych w tych państwach a tym samym warunkiem bezpiecznej i stabilnej przyszłości Europy.

W tym celu Republika Federalna Niemiec od samego początku popierała w postaci znaczących świadczeń finansowych reformę gospodarczą w Polsce. Tak jak obiecaliśmy w traktacie o dobrym sąsiedztwie, chcemy jako największy partner handlu i gospodarki Polski ułatwić Polsce drogę do Wspólnoty Europejskiej.

Niemcy wielokrotnie potwierdziły swoje stanowisko, że możliwość przystąpienia do "dwunastki" musi być otwarta dla dalszych państw. Wraz z asocjacją Polski, Węgier i Czecho-Słowacji wstąpiono na drogę przyszłej ścisłej współpracy z perspektywą pełnego członkostwa, jeśli spełnione będą ku temu warunki. Ze szczególnym zadowoleniem witamy fakt, iż w umowach o stowarzyszeniu wyraźnie zakotwiczony jest polityczny dialog między wspólnotą a jej nowymi partnerami, co nadaje tej współpracy również znaczenie w aspekcie polityki bezpieczeństwa.

Szanowni Państwo, wraz z fundamentalnymi zmianami w Europie i ich oddziaływaniem istotne dla przyszłości zadania w zakresie polityki bezpieczeństwa sięgają daleko poza tradycyjne ramy odniesienia. Ale nawet jeśli pola ich działania rozszerzyły się w znacznym stopniu, to zabezpieczenie bezpieczeństwa militarnego przez siły zbrojne pozostanie dla nas niezbywalną częścią każdej ogólnej strategii bezpieczeństwa. Nikt nie może wykluczyć nieprzewidywalnych zmian, które mogą nieść ze sobą nowe niebezpieczeństwa, jak uwiłocznily to nam ostatnie dwa lata w Jugosławii oraz nad Zatoką Perską. Służba żołnierzy pozostanie dla tego w naszych krajach niezbędna dla utrzymania pokoju i wolności.

Zmiany w obrębie polityki bezpieczeństwa umożliwiają wszystkim państwom europejskim

stosowną redukcję sił zbrojnych. Niemcy dały wcześniej ku temu przykład swoim dobrowolnym jednostronnym zobowiązaniem do zmniejszenia liczebności Bundeswehry w czasie pokoju na 370 tys. żołnierzy do końca 1994 roku. Jeśli uwzględnić, że Bundeswehra jeszcze w 1990 r. liczyła ok. 480 tys. żołnierzy, która to liczba wzrosła przejściowo w związku ze zjednoczeniem o prawie 90 tys. żołnierzy byłej Narodowej Armii Ludowej, wyraźnym się staje, jak potężnym zadaniem jest dla nas przewidziane zmniejszenie naszych sił zbrojnych.

Odpowiadamy na zmiany w zakresie polityki bezpieczeństwa zasadniczą koncepcyjną i strukturalną nowoorientacją naszych sił zbrojnych, będącą najgłębszą reformą Bundeswehry od czasów jej powstania. W warunkach militarnej konfrontacji między Wschodem i Zachodem Bundeswehra musiała jako armia o pełnym ukończeniu przyczynić się do zabezpieczenia zdolności obronnej sojuszu. W przyszłości będzie ona głównie armią szkoleniową i mobilizacyjną, dysponującą w czasie pokoju tylko ograniczoną liczbą gotowych do działania oddziałów.

W nowych warunkach ramowych pod względem polityki bezpieczeństwa i strategii koncepcja ta daje gwarancję, że Niemcy mogą nawet z wyraźnie zmniejszoną Bundeswehrą zapewnić ochronę i obronę swego terytorium oraz wypełnić zadania wynikające z zobowiązań sojuszniczych. Oprócz tego Bundeswehra zdolna będzie do realizacji nowych i rozszerzonych zadań, wynikających z kooperacyjnego charakteru kształtowania bezpieczeństwa europejskiego.

Szanowni Państwo, przed nami wszystkimi stoją ogromne wyzwania i różnorakie zadania. Licznym wpływającym z nich wymogom sprostać będziemy mogli tylko wtedy, jeżeli wzmocnimy wielokrotnie wypróbowane organizacje transatlantyckie i europejskie, stanowiące podporę wspólnego bezpieczeństwa. Tworzą one fundament i filar budowy nowego ładu europejskiego oraz stabilności i umocnienia stosunków międzynarodowych.

Żyjemy w czasach ogromnych szans o znaczeniu historycznym, o których marzyło wiele poprzednich pokoleń. Otwierają one nam możliwość ponownego duchowego, kulturalnego, politycznego i gospodarczego połączenia Zachodu i Wschodu Europy

po dziesiątkach lat sztucznego podziału oraz kształtowania wspólnej przyszłości w pokoju i bezpieczeństwie. Niemcy i Polska leżą w centrum kontynentu. Naszym porozumieniem i współpracą wnosimy znaczący wkład w budowę Europy przyszłości. Działać na jej rzecz - to wspaniałe zadanie.

Sperrfrist:
Sendesperrfrist:

Rede des Bundesministers der Verteidigung
Dr. Gerhard Stoltenberg

"Sicherheitspolitische Aufgaben in einem neuen
Europa"

vor der Polnischen Akademie
für Nationale Verteidigung

am 23. März 1992

in Warschau

Es gilt das gesprochene Wort!

Es ist mir eine Freude und Ehre, daß ich die Gelegenheit habe, heute zu Ihnen sprechen zu können. Dies ist der erste offizielle Besuch eines Verteidigungsministers der Bundesrepublik Deutschland in Polen. Daß ein solcher Besuch heute schon fast als Normalität gewertet wird, zeigt, wie sehr sich Europa in den letzten Jahren zum Positiven gewandelt hat.

Zu diesem Wandel haben die Bürger Polens ganz wesentlich beigetragen. Ihr langer Kampf um Freiheit und demokratische Selbstbestimmung begann 1980 in Danzig und führte Ihr Land 1989 über den Runden Tisch schließlich auf den Weg zur Freiheit. Der polnische Freiheitswille hat auch für die Menschen im Osten des geteilten Deutschlands immer ein Zeichen des Mutes und der Hoffnung gesetzt und letztlich unserer deutschen Sache wie den demokratischen Kräften ganz Osteuropas gedient.

Unter den neun Ländern, die unmittelbar an Deutschland grenzen, gehört Polen zusammen mit Frankreich zu unseren wichtigsten Nachbarn. Unsere beiden Länder verbindet eine jahrtausendalte gemeinsame Geschichte, die über lange Perioden durch gute und fruchtbare Beziehungen geprägt war. Deutsche und Polen schöpfen aus

einer gemeinsamen Kultur, die beide Völker als geistiges Erbe Europas ganz wesentlich mitgestaltet haben.

Auf dieser Vergangenheit liegt aber auch schwer die Last der leidvollen deutsch-polnischen Geschichte dieses Jahrhunderts, die 1939 mit der deutschen Invasion in Polen Ihrem Land großes Leid brachte. Diese dunkle Periode dürfen und wollen wir nicht vergessen. Die Erinnerung daran ist Voraussetzung, um im Geiste der Verständigung die bitteren Erfahrungen der jüngsten Vergangenheit zu überwinden, wenn Deutsche und Polen sich in der Zeit eines großen historischen Umbruchs in Europa nun gemeinsam der Gestaltung ihrer Zukunft zuwenden und an die guten Traditionen ihrer Geschichte wieder anknüpfen wollen.

Die große Aufgabe der Zukunft heißt, ein neues Europa zu bauen. Die Überwindung des Ost-West-Gegensatzes hat die ideologische und politische Teilung Europas aufgehoben, Deutschland hat seine staatliche Einheit wiedergewonnen. Wir Deutschen haben mit Befriedigung und Dankbarkeit zur Kenntnis genommen, daß Polen schon früh das Selbstbestimmungsrecht unseres Volkes anerkannt und die Mitgliedschaft des vereinten Deutschlands in der NATO bejaht hat. Dies lag im Interesse der Sicherheit beider Länder wie Europas insgesamt.

Mit dem Nachbarschaftsvertrag zwischen unseren beiden Ländern und dem Vertrag über die Bestätigung der zwischen ihnen bestehenden Grenze wie auch der Rechte der Minderheiten haben Deutschland und Polen nun ein neues Kapitel ihrer Beziehungen aufgeschlagen. Diese Verträge sind ein Markstein in den Beziehungen zwischen unseren beiden Ländern und ein ganz entscheidender Beitrag zu einer neuen Ordnung des Friedens, der Stabilität und der Zusammenarbeit in Europa.

Europa geht gegenwärtig durch eine bewegte Übergangszeit, deren weiterer Verlauf sehr unsicher ist. Mit dem Zerfall der ehemaligen Sowjetunion stellen sich neue Sicherheitsfragen. Gravierende wirtschaftliche Probleme belasten den Prozeß politischer und gesellschaftlicher Erneuerung in den jungen Demokratien Mittelosteuropas ebenso wie in den neuen Republiken der Gemeinschaft Unabhängiger Staaten. Nationale Rivalitäten und regionale Konflikte in Ost- und Südosteuropa setzen zusätzlich warnende Zeichen für Gefahren, die einer friedlichen Entwicklung Europas drohen können. Daneben beeinflussen außereuropäische Risiken die Entwicklung auf unserem Kontinent; die unmittelbaren Auswirkungen des Golf-Konfliktes sind uns allen noch in guter Erinnerung.

Dennoch glaube ich, daß wir nie zuvor in der neueren Geschichte Europas ähnlich günstige Voraussetzungen hatten, um eine tragfähige Sicherheits- und Friedensordnung auf unserem Kontinent zu schaffen. In einer Zeit des weltpolitischen Umbruchs muß sich eine zukunftsorientierte Sicherheitspolitik hierzu den neuen Aufgaben stellen. Mit der Auflösung der militärisch dominierten Ost-West-Konfrontation werden Sicherheit und Stabilität von Staaten und Staatengruppen zunehmend durch wirtschaftliche, technologische, soziale und ökologische Herausforderungen beeinflusst, die unsere Zukunft für Jahrzehnte mitbestimmen werden. So brauchen wir ein umfassenderes, erweitertes Verständnis von Sicherheit und Stabilität, wenn wir für eine friedlichere und gerechtere Welt von morgen, für einen vernünftigen Ausgleich zwischen unterschiedlichen Interessen arbeiten wollen.

Die sicherheitspolitischen Aufgaben der Zukunft müssen sich dabei an drei fundamentalen Prinzipien orientieren. Das erste und wohl wichtigste Prinzip ist die demokratische und rechtsstaatliche Ordnung aller Staaten Europas, wie sie den Zielen und Verpflichtungen der Charta von Paris entspricht. Es war der Kampf um die Durchsetzung dieses Prinzips hier in Polen wie in Ungarn und der CSFR, an der ein weltanschaulich doktrinärer

und politisch repressiver kommunistischer Herrschaftsanspruch letztlich zerbrochen ist. Damit wurde in Osteuropa gleichzeitig der Zerfall der Strukturen einer aggressiven Machtpolitik und somit das Ende der erzwungenen Teilung Europas eingeleitet.

Demokratische Strukturen und die Herrschaft des Rechts bieten die wirksamsten Garantien für eine friedliche Entwicklung in Europa. Ihre dauerhafte Lebensfähigkeit erfordert aber solide wirtschaftliche und soziale Fundamente, auch für Stabilität und Bestand der Beziehungen der Staaten untereinander. Die westeuropäischen Staaten können sich nicht zu einer prosperierenden Union entwickeln, wenn ihre Nachbarn im Osten noch lange Zeit um das wirtschaftliche Überleben kämpfen. Ein zweites tragendes Prinzip der sicherheitspolitischen Gestaltung des künftigen Europas muß es daher sein, das große ökonomische West-Ost-Gefälle einzuebnen. Dies wird nur in einem langfristigen Prozeß möglich sein, der wenig schnelle Erfolge verheißt, den wir aber mit Geduld und Beharrlichkeit gemeinsam gehen müssen.

Als drittes Prinzip schließlich muß gelten, daß gemeinsame europäische Sicherheit künftig auch militärisch in einem kooperativen Rahmen zu ge-

stalten ist. Wenn heute das Risiko eines großen Krieges, das die Ost-West-Beziehungen der Nachkriegsepoche geprägt hat, als verschwindend gering einzuschätzen ist, dann hat das seine Ursache in einer weitgehenden europäischen Übereinstimmung, daß militärische Sicherheit nicht mehr in der Konfrontation, sondern miteinander zu gewährleisten ist. Ein solcher Ansatz bietet auch die Gewähr zu einer zunehmend defensiven Ausrichtung von Streitkräften und damit Sicherheit vor militärischer Gewaltanwendung zur Durchsetzung nationaler Machtansprüche.

Aus deutscher Sicht müssen diese drei kurz skizzierten Grundprinzipien die Richtschnur für den gesamteuropäischen Veränderungsprozeß bilden. Dieser Prozeß wird weiterhin durch eine Vielzahl einander ergänzender Institutionen und miteinander verschränkter Handlungsprozesse bestimmt. Die sicherheitspolitisch bedeutsamsten Foren sind dabei vor allem die NATO, die KSZE und die Europäische Gemeinschaft.

Die zentrale Bedeutung der NATO für eine stabile Entwicklung Europas hat Präsident Walesa bei seinem Besuch in Brüssel im Juli letzten Jahres eindrucksvoll gewürdigt. Er sagt: "Das Nordatlantische Bündnis hat seine geschichtliche Bewährungsprobe bestanden. Wir sehen im Bündnis

ein dauerhaftes Element der europäischen Architektur. Es spielt auch in der neuen Lage unverändert eine wichtige Rolle bei der Gewährleistung der Sicherheit Europas. Für uns ist die militärische Präsenz der Vereinigten Staaten und Kanadas in Europa von besonderer Bedeutung. Sie bekräftigt die gemeinsamen Ideale und Interessen der Völker Europas und Nordamerikas. Sie ist ein Element der Stabilität und der Sicherheit auf unserem Kontinent." Diese Feststellung Ihres Präsidenten deckt sich uneingeschränkt mit der Auffassung Deutschlands.

Mit Ihren Beschlüssen von London 1990 und von Rom 1991 sowie der Verabschiedung eines neuen strategischen Konzeptes hat die NATO in einem neuen und breit angelegten Ansatz von gesicherter kollektiver Verteidigungsfähigkeit, sicherheitspolitischem Dialog und umfassender Zusammenarbeit die veränderten Bedingungen der europäischen Sicherheitslage aufgenommen. Sie erweitert ihre politische Dimension, sie legt ihr Schwergewicht auf die Krisenbewältigung, und sie paßt ihr Streitkräftedispositiv flexibel der Entwicklung eines neuen europäischen Stabilitätsrahmens an. Damit hält die NATO politisch und militärisch Schritt mit dem Wandel, den sie selbst in Gang gesetzt hat. Sie gewährleistet in ihrer transatlantischen Verbindung den entschei-

denden Stabilitätsanker in der weiteren gesamteuropäischen Entwicklung.

Die Sicherheit aller Staaten in Europa ist untrennbar miteinander verbunden. In diesem Sinne hat die NATO mit ihrem Liaison-Konzept frühzeitig eine enge sicherheitspolitische Zusammenarbeit mit den Ländern des früheren Warschauer Paktes angestrebt. Als neues Forum des europäischen Kooperationsprozesses ist im Dezember letzten Jahres der Nordatlantische Kooperationsrat geschaffen worden; vor wenigen Tagen wurden auch die neuen Republiken der Gemeinschaft Unabhängiger Staaten aufgenommen.

Die Einrichtung dieses Rates geht auf eine deutsch-amerikanische Initiative zurück, deren Ziel es war, im Sinne der gemeinsamen Sicherheit Europas die Zusammenarbeit zwischen der NATO und den Ländern Mittel- und Osteuropas zu institutionalisieren und auszubauen. Am 1. April werden sich zum ersten Mal die Verteidigungsminister des Nordatlantischen Kooperationsrates zu Beratungen treffen.

Aus Sicht der Bundesrepublik Deutschland sollte die Zusammenarbeit sich vorrangig auf zwei Bereiche konzentrieren:

- (1) Es sollten so bald wie möglich die Voraussetzungen geschaffen werden, daß der Vertrag über die konventionellen Streitkräfte in Europa von allen Teilnehmerstaaten bzw. ihren Rechtsnachfolgern ratifiziert und umgesetzt wird. Die Verwirklichung dieses Vertrages ist von kardinaler Bedeutung für die künftige militärische Stabilität in Europa.

- (2) Die mit dem Zerfall der Sowjetunion entstandenen Probleme der Sicherheit und Vernichtung ihrer taktischen Nuklearwaffen sowie der Verbreitung von Kernwaffen und ihrer Technologie sollten schnellsten in gemeinsamem internationalen Handeln gelöst werden, um mögliche Gefahren zu entschärfen, die daraus erwachsen können.

Die Mitarbeit der Staaten Mittelost-, Südost- und Osteuropas im Nordatlantischen Kooperationsrat stellt keine Assoziierung zur NATO dar. Es bleibt also offen, ob sich langfristig für einzelne Partner der Zusammenarbeit die Perspektive des Beitritts zur NATO ergibt.

Die Konferenz für Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa stellt mit ihrem umfassenden Mandat und ihrem weiten Teilnehmerkreis ein wichtiges Forum für Kooperation und gemeinsame Sicherheit

in ganz Europa dar. Sie wird aber nicht die allein tragende Säule europäischer Sicherheit sein; dies kann sie auch gar nicht leisten. Sie ist wichtiger Teil eines Gefüges internationaler Organisationen und Institutionen, mit denen sie zusammenarbeiten muß. Die NATO hat wiederholt ihre Bereitschaft bekundet, ihre kollektive Erfahrung als bewährtes Bündnis überall dort in die KSZE einzubringen, wo sie einschlägige Erfahrungen besitzt.

In den nächsten Tagen beginnt in Helsinki das 4. Folgetreffen der KSZE. Die am 1. August 1975 unterzeichnete "Schlußakte von Helsinki" hat sich in den vergangenen 17 Jahren zu einem gemeinsamen Programm der europäischen Zukunftsgestaltung unter Einschluß der Staaten Nordamerikas entwickelt. Auch in heißen Phasen des Kalten Krieges war sie ein Zeichen der Hoffnung überall dort, wo sich der Kampf um Freiheit und Menschenrechte gegen Unterdrückung und Verfolgung behaupten mußte.

Die "Schlußakte von Helsinki" hat den Grundstein zu einer Entwicklung gelegt, die schließlich mit der Charta von Paris das Ende der Teilung Europas und der Nachkriegsepoche besiegelte. Es liegt nun an allen Mitgliedern, daß der Gipfel in Helsinki erneut zu einem Ereignis wird, das

entscheidende Weichen für den weiteren Weg Europas in die Zukunft stellt.

Zu den sicherheitspolitischen Aufgaben der nächsten Jahre wird es vor allem gehören, die politischen Strukturen und Institutionen der KSZE fortzuentwickeln und zu stärken. Vor allem gilt es, wirksame Instrumente und Mechanismen zur Konfliktverhütung, zur friedlichen Beilegung von Streitigkeiten und zur Krisenbewältigung zu entwickeln und anzuwenden. Maßnahmen der Rüstungskontrolle und Verifikation, die Weiterentwicklung vertrauens- und sicherheitsbildender Maßnahmen, Förderung der wirtschaftlichen Zusammenarbeit - dies sind aus deutscher Sicht zusätzliche Handlungsfelder, auf denen im Rahmen der KSZE Sicherheit und Stabilität der europäischen Entwicklung gefestigt werden können.

Wichtig ist eine weitere Vertiefung der Kontakte zwischen den Streitkräften. Ich begrüße es in diesem Zusammenhang sehr, daß zwischen der Bundeswehr und den polnischen Streitkräften zwischenzeitlich eine Vielzahl offizieller Beziehungen entwickelt worden sind und daneben auch informelle Begegnungen stetig zunehmen. Wir messen dem Ausbau einer intensiven und vertrauensvollen Zusammenarbeit zwischen unseren Streitkräften in der Zukunft große Bedeutung zu.

und wollen sie weiter ausbauen.

Neben NATO und KSZE wird fraglos die Europäische Gemeinschaft ein weiterer Eckstein einer übergreifenden künftigen europäischen Struktur sein. Mit den Beschlüssen der Staats- und Regierungschefs von Maastricht wurde der Weg zu einer weiteren Vertiefung der politischen Integration und einer gemeinsamen Außen- und Sicherheitspolitik beschritten. Unter der Perspektive einer Europäischen Union soll damit auf weite Sicht eine integrierte Verteidigungspolitik und eine gemeinsame Organisation der Verteidigung erreicht werden.

Dieses Ziel liegt in der Logik des politischen Integrationsprozesses. Als gewachsene europäische Organisation wird die Westeuropäische Union als Verteidigungskomponente der europäischen Integration weiterzuentwickeln und dabei mit den Institutionen der NATO eng zu verbinden sein. Diese Entwicklung soll sich in arbeitsteiliger Ergänzung zur NATO vollziehen und damit auch den europäischen Pfeiler der Allianz stärken.

Zu den auch sicherheitspolitisch bedeutsamen Aufgaben der Zukunft muß es für die Europäische Gemeinschaft zählen, daß sie die Staaten Mittelost- und Osteuropas bei einer durchgreifenden

Besserung ihrer wirtschaftlichen und sozialen Lage unterstützt. Dazu gehören wirksame finanzielle Hilfen, dazu gehören Regelungen für eine stärkere Einbeziehung dieser Länder in die weltwirtschaftliche Arbeitsteilung, dazu gehören Technologietransfer, industrielle Kooperation und andere Formen der Zusammenarbeit und Hilfe. Der Erfolg der Bemühungen zur Schaffung moderner und wettbewerbsfähiger Marktwirtschaften ist wesentliche Voraussetzung für den Erfolg der demokratischen Reformen in diesen Staaten und damit für Sicherheit und Stabilität der Zukunft Europas.

In diesem Sinne hat die Bundesrepublik Deutschland die polnische Wirtschaftsreform von Anfang an mit bedeutenden finanziellen Leistungen unterstützt. Wie wir das im Nachbarschaftsvertrag zwischen unseren beiden Ländern zugesagt haben, wollen wir als größter Handels- und Wirtschaftspartner Polens Ihrem Land auch den Weg in die Europäische Gemeinschaft erleichtern.

Deutschland hat wiederholt seine Auffassung bekräftigt, daß der Beitritt zur Gemeinschaft der Zwölf auch weiteren Staaten offenstehen muß. Mit der Assoziierung Polens, Ungarns und der CSFR ist ein Weg künftig enger Zusammenarbeit beschritten worden, der die Perspektive der Voll-

mitgliedschaft bietet, wenn die Voraussetzungen dazu gegeben sind. Wir begrüßen es besonders, daß in den Assoziierungsabkommen ausdrücklich der politische Dialog zwischen der Gemeinschaft und ihren neuen Partnern verankert wird, was dieser Zusammenarbeit auch sicherheitspolitisches Gewicht gibt.

Meine Damen und Herren, mit dem grundlegenden europäischen Wandel und seinen Auswirkungen greifen die sicherheitspolitisch bedeutsamen Aufgaben für die Zukunft Europas weit über die traditionellen Bezugsrahmen hinaus. Aber auch wenn sich ihre Handlungsfelder umfassend erweitert haben, so bleibt eine militärische Sicherheitsvorsorge durch Streitkräfte für uns unverzichtbarer Teil jeder sicherheitspolitischen Gesamtstrategie. Überraschende Veränderungen, die neue Gefährdungen mit sich bringen, kann niemand ausschließen, wie uns die letzten beiden Jahre in Jugoslawien und am Golf gezeigt haben. Damit bleibt der Dienst von Soldaten in unseren Ländern unentbehrlich für die Bewahrung von Frieden und Freiheit.

Der sicherheitspolitische Wandel ermöglicht allen europäischen Staaten, ihre Streitkräfte angemessen zu reduzieren. Deutschland hat hierzu mit seiner einseitigen freiwilligen Verpflichtung

tung zu einer Verringerung des Friedensumfangs der Bundeswehr auf 370.000 Soldaten bis Ende 1994 früh ein Beispiel gegeben. Zieht man in Betracht, daß die Bundeswehr noch 1990 eine Stärke von rund 480.000 Soldaten hatte, die mit der deutschen Einheit vorübergehend noch einmal um fast 90.000 Soldaten der ehemaligen NVA anstieg, dann wird deutlich, welche gewaltige Aufgabe die vorgesehene Verkleinerung unserer Streitkräfte darstellt.

Wir entsprechen dem sicherheitspolitischen Wandel mit einer grundlegenden konzeptionellen und strukturellen Neuorientierung unserer Streitkräfte, die die tiefgreifendste Reform der Bundeswehr seit ihrer Aufstellung darstellt. Unter den Bedingungen der militärischen Ost-West-Konfrontation mußte die Bundeswehr als Präsenzarmee zu gesicherter Verteidigungsfähigkeit des Bündnisses beitragen. Künftig wird sie überwiegend eine Ausbildungs- und Mobilmachungsarmee sein, die im Frieden nur noch über eine begrenzte Anzahl ständig einsatzbereiter Verbände verfügt.

Unter den neuen sicherheitspolitischen und strategischen Rahmenbedingungen stellt dieses Konzept sicher, daß Deutschland auch mit einer deutlich verkleinerten Bundeswehr Schutz und Verteidigung seines Territoriums und die Erfül-

lung seiner Bündnisverpflichtungen gewährleisten kann. Daneben wird die Bundeswehr zur Wahrnehmung neuer und erweiterter Aufgaben befähigt sein, die sich aus der kooperativen Gestaltung europäischer Sicherheit ergeben.

Meine Damen und Herren, vor uns allen liegen große Herausforderungen und vielfältige Aufgaben. Wir werden die Fülle der daraus erwachsenden Anforderungen nur dann erfolgreich bewältigen können, wenn wir die vielfach bewährten transatlantischen und europäischen Organisationen stärken, die Halt für gemeinsame Sicherheit geben. Sie bilden Fundament und Anker zum Bau einer neuen europäischen Ordnung sowie zur Stabilität und Festigung der internationalen Beziehungen.

Wir leben in einer Zeit großer historischer Chancen, von denen Generationen vor uns geträumt haben. Sie eröffnen uns die Möglichkeit, den Westen und Osten Europas nach Jahrzehnten einer unnatürlichen Trennung geistig, kulturell, politisch und wirtschaftlich wieder zusammenzuführen und eine gemeinsame Zukunft in Frieden und Sicherheit zu gestalten. Deutschland und Polen liegen im Zentrum des Kontinents. Mit unserer Verständigung und Zusammenarbeit leisten wir einen maßgeblichen Beitrag für das Europa der

Zukunft. Sich dafür mit ganzer Kraft einzusetzen
ist eine großartige Aufgabe.